

O'ZBEK MILLIY URF ODATLARI, AN'ANALARI VA ULARNING ZAMONAVIY KUNDAGI O'RNI

Guliston davlat universiteti Filologiya fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish yo'nalishi

47-24 guruh talabasi

To'raquova Nilufar Mamarayim qizi

Kirish: O'zbek xalqini o'ziga xos va boy bo'lgan tarixi va madaniyati asrlar o'tgan sayin shakllangan urf-odatlar, an'analar va aqdriyatlarda namoyon bo'ladi. Shunday an'analar, urf-odatlar, udumlar xalqlarning turmush tarzini, madaniy- ma'naviy dunyosini va jamiyatdagi turli munosabatlarini tartibga solishda muhim rol o'ynaydi. Hozirda, zamonaviy hayot va turmush tarzi globllashgani va rivojlangani sayin ba'zi urf odatlar o'zgarib yangi sharoitlarga moslashib bormoqda. Ushbu maqolada o'zbek xalqining milliy urf odatlari, ularning asosiy turlari va hozirgi kundagi o'rni tahlil qilinadi.

O'zbek milliy urf-odatlari va ularning zamonaviy hayotdagi o'rni

Usul: Mazkur maqolani yozishda tarixiy manbaalar, etnografik tadqiqotlar va zamonaviy hamda sotsiologik tadqiqotlar va shu kabi ma'lumotlar tahlil qilindi. Tadqiqotning asosiy usullari sifat jihatdan tahlil va adabiyotlar sharhi usullariga asoslangan. Bundan tashqari, O'zbekistonda urf-odatlar va an'analar, qadriyat va madaniyatlar bo'yicha olib borilgan so'rovnomalar natijalari o'rganildi.

Natijalar

O'zbek milliy urf-odatlarining asosiy turlari:

O'zbek xalqining urf-odatlari turlicha sohalarga tegishli bo'lib, quyidagi asosiy guruhlariga bo'linadi: Oilaviy urf-odatlar – Tug'ilish, sunnat to'yi, nikoh to'yi, chilla (chaqaloqning dastlabki 40 kunligi) va dafn marosimlari. Bayram va an'analar – Navro'z,

Qurbon hayiti, Ramazon hayiti, Bahor bayramlari. Mehmondo‘stlik va jamiyat bilan bog‘liq odatlar – Mehmon kutish, hasharchilik, mahallaviy an‘analari. Xalq hunarmandchiligi va kasb-hunar odatlari - do‘ppido‘zlik, zargarlik, kashtachilik, kulolchilik va boshqa milliy kasblarga oid marosim va bayramlar.

Zamonaviy hayotda milliy urf-odatlarining o‘rni:

Bugungi jamiyatimizda urf-odatlarining ayrim turlari o‘zining avvalgi shaklida saqlanib qolgan bo‘lsa, ba‘zilari yangi sharoitlar va holatlarga moslashgan. Masalan: Avvallari to‘ylar bir necha kun davom etgan bo‘lsa, bugungi kunda ular o‘zgargan bo‘lib ixchamlashtirilgan shaklda o‘tkazilmoqda. Navro‘z va boshqa bayramlar – Milliy bayramlar zamonaviy uslubda nishonlanmoqda. Masalan, Navro‘z tadbirlari konsertlar va teatr tomoshalari bilan boyitilgan. Mehmondo‘stlik va ijtimoiy hayot mehmon kutish odati saqlanib qolgan, biroq ko‘proq zamonaviy restoranlar va kafelar muhitiga ko‘chgan. Ilgari mahalla an‘analari asosan qo‘shnilar o‘rtasidagi muomala asosida rivojlangan bo‘lsa, hozirda mahalla kengashlari zamonaviy boshqaruv tizimining ma‘lum bir qismiga aylangan.

Munozara: Natijalar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek milliy urf-odatlari zamonaviy hayot sharoitlariga moslashib bormoqda. Biroq, ba‘zi qadriyatlarning yo‘qolib borayotgani kuzatilmoqda. Masalan, ilgari yoshlar mahalla yig‘inlarida faol ishtirok etgan bo‘lsa, hozirda ularning aksariyati ijtimoiy tarmoqlarda muloqot qilishni afzal ko‘radi. Bu milliy qadriyatlarning saqlanib qolishi uchun yangi usullarni joriy etish kerakligini anglatadi. Shuningdek, globallashtirish jarayonida an‘analari va urf-odatlarining ba‘zilari o‘zining dastlabki mohiyatini yo‘qotishi mumkin. Masalan, avvalgi to‘ylarda faqat milliy musiqa va raqslar ijro etilgan bo‘lsa, hozirda turli madaniyatlarning musiqiy elementlari ham qo‘shilmoqda. Biroq, bu o‘zgarishlar madaniy rivojlanishning bir qismi sifatida qaralishi mumkin.

Xulosa va Tavsiyalar: Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek milliy urf-odatlari bugungi jamiyatda muhim o‘rin tutadi, biroq ular zamonaviy hayot ta‘sirida o‘zgarishga uchramoqda. Ushbu urf-odatlarni saqlab qolish va rivojlantirish uchun bir

qancha tavsiyalar beriladi. Milliy qadriyatlarni o'smirlar orasida targ'ib qilish, maktab va universitetlarda milliy urf-odatlar bo'yicha maxsus darslar va tadbirlar o'tkazish, texnologiyalarni urf-odatlarni targ'ib qilishda qo'llash, ijtimoiy tarmoqlarda milliy madaniyatga oid kontentlarni va ma'lumotlarni kengaytirish, urf-odatlarni zamonaviy hayotga moslashtirish- to'y, bayram va marosimlarni iqtisodiy va ekologik jihatdan maqbulroq shaklda tashkil etish. Shunday qilib, o'zbek milliy urf-odatlari faqatgina o'tmish merosi emas, balki bugungi jamiyatning ajralmas qismi sifatida saqlanib qolishi va rivojlanishi kerak.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Azizov, R. (2021). O'zbek urf-odatlari va an'analari: Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
2. Bobomurodov, S. (2020). Globallashuv va milliy qadriyatlar: O'zbekistondagi o'zgarishlar. O'zbekiston Sotsiologiya Instituti.
3. Karimova, N. (2019). O'zbek xalqining ma'naviy merosi va madaniy qadriyatlari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
4. UNESCO (2022). Cultural Heritage and Modern Society: The Case of Uzbekistan. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
5. Yusupov, U. (2023). Mahalla va milliy an'analar: Rivojlanish va istiqbollar. O'zbekiston Mahalla Ilmiy Tadqiqot Markazi.